

Avrupa Aşırı Sağ ve Büyük İkame Teorisi (Great Replacement)

Bekir HALHALLI*

Türkçe’de henüz tam bir karşılığı olmayan “Great Replacement”i “Büyük İkame” veya “Büyük Yer Değişimi” olarak okuyabiliriz. Büyük İkame komplo teorisi, Batılı ve çoğunluğu beyaz olan ülkelerin, göç ve doğum oranlarının tehdidi altında olduğunu savunmaktadır. Avrupa kökenli (beyaz ve yerli) doğum oranının azalması, göç ve azınlık toplulukların çoğalması sonucunda kasıtlı olarak etnik ve kültürel düzeyde yer değiştiği ve yayıldığı iddia edilmektedir (Camus, 2011). Büyük İkame komplo teorisi, göç süreçleriyle bağlantılıdır ve geçtiğimiz on yılların Orta Doğu ve Afrika’dan gelen mülteci dalgalarıyla daha da güçlenmiştir. Kurgulanmış bu komplo teorisi, ulusal bağlamlara, siyasi savunuculara ve siyasi söylemlere bağlı olarak çeşitli versiyonlarda karşımıza çıkmaktadır ve 2015 mülteci kriziyle ivme kazanan aşırı sağ söylemler silsilesiyle bağlantılıdır.

Büyük İkame teorisinin kavramlaştırmasını yapmadan önce bu teorinin nereden çıktığı ve nasıl geliştiğini anlamamız faydalı olacaktır. Renaud Camus 2011 yılında Le Grand Remplacement (The Great Replacement) adlı kitabında ‘Büyük İkame’ terimini kullandı. Daha sonra fikirlerini 2014 yılında Paris’te Assises de la Remigration (geri göç üzerine yıllık toplantı) başlıklı bir toplantıda sundu (Davey ve Ebner, 2019, s. 8). Bu dönemde, Camus, Fransız Kimlik hareketinin en etkili düşünürlerinden biri olmaya başladı. Camus kitabında esas olarak Fransa’ya odaklanır, ancak kitlesel göçün Avrupa medeniyetini içeriden aşındırdığını ve Avrupalı yerlilerin yerini özellikle Müslüman ülkelerden gelen göçmenlerin aldığını savunmaktadır. Camus’un temel argümanlarından biri, düşük doğum oranları nedeniyle Fransız yerlilerinin yerini yavaş yavaş daha yüksek doğum oranlarına sahip Müslüman göçmenlerin almasıdır. Almanya’da

*Dr. Girne Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, ORCID: 0000-0001-7148-050, bekir.halhali@kyrenia.edu.tr

Photo: Renaud Camus, 8 Ekim 2016'da Fransa'nın Montpellier kentinde ülkenin göçmen ve mülteci politikasına karşı düzenlenen bir protesto sırasında aşırı sağcı hareket La Ligue du Midi üyelerinin yanında duruyor FOTOĞRAF: PASCAL GUYOT/ AFP/GETTY IMAGES

komplo teorisine karşılık gelen olguya "Umvolkung" veya "Der Grosse Austausch" denmektedir. İsveç'te "folkutbyte" terimi, İsveç yerlilerinin göçmen nüfuslarla değiştirilmesini - etnik yer değiştirmeyi - ifade etmek için kullanılır. Camus (2011) Müslüman göçmenlere "yer değiştirenler" olarak atıfta bulunur, onları Fransız toplumu ve kültüründe yabancı bir unsur olarak tanımlar. Böylece, Fransız düşünür ve yazar Renaud Camus son on yıldır epey tartışılan Büyük İkame teorisinin mimarı olmuş ve aşırı sağ partilerin manifesto ve web sitelerinde hızlı bir şekilde benimsenmiştir.¹ Avrupa'daki (Avus-

turya, Birleşik Krallık, İsveç, Belçika, Hollanda, Fransa, Almanya, İtalya, Polonya ve Macaristan dâhil) kimlik hareketleri, artan göçmen nüfusu nedeniyle ülkelerinin ve ulusal kimliklerinin tehdit altında olduğunu iddia ederek başkalarını davalarına katmak için bu teoriyi kullandığını söyleyebiliriz (Ekman, 2022). Bir başka deyişle, Camus'un kurgulanmış teorisi Avrupa aşırı sağ tarafından yorumlanıp web siteleri ve parti manifestolarında yer edinmekle beraber son dönemlerde başta ABD ve Avrupa'da olmak üzere yaşanan ırkçı silahlı saldırı ve şiddet olaylarına da ilham kaynağı olduğunu görmekteyiz. Camus'un çalışması, Avrupa'da aşırı sağı etkileyen, internette ivme kazanan bir fenomen haline gelen beyaz milliyetçiliğin modernize edilmiş bir versiyonu olmuştur. Avrupa aşırı

¹ 2018 yılında İngilizce yayınlanan "You will not replace us! - Bizi değiştiremeyeceksiniz!" adlı kitap, Fransız yazar Renaud Camus tarafından 2011'de yayınlanan "Le Grand Remplacement" adlı kitapta öne sürülen "Büyük İkame"den türetilmiştir. Bu dönemde Avrupa Direniş Ulusal Konseyi'nin (Conseil National de la Résistance Européenne) başkanlığını da yapan Camus, Avrupa'nın, geleneksel Avrupa kültürünü kendi "yabancı" kültürleriyle değiştirecek olan Avrupa dışından gelen siyah ve/veya Müslüman göçmenlerin kitlesel göçü tarafından istila edildiğini savunmuştur. Bu tür argümanlar, birçok Avrupa ülkesinde, özellikle aşırı

sağda popüler hale gelen "Büyük İkame teorisine" dönüşmüştür.

sağcılar ve kimlikçileri² Renaud Camus'u kucakladı ve fikirlerini sosyal medya mecrasında tamamen kendilerine ait bir şekilde yaydı. Avrupa aşırı sağ son dönemlerde komplo teorilerini ve potansiyel olarak zararlı ve yaralayıcı içeriği yaymak için elverişli sosyal medya algoritmaları açısından çarpıcı bir avantaja sahip olmuştur. Avrupa aşırı sağ, kurgulanmış bu teoriyi yabancı düşmanlığının akışında ve seçim başarısında kullanmışlardır. Yabancı karşıtlığı ve düşmanlığı yapan Avrupa aşırı sağ Avrupa'yı gerçekten de kimlik siyasetine döndürebilecek dev bir adım daha atmak amacıyla - sadece göçmenleri dışarıda tutmakla kalmayıp, hali hazırda orada olanları da sınır dışı etmek istiyor. Bu göç politikası, büyük yer değiştirmenin aktif doğal sonucudur. Avrupa'da geniş çapta yerlilik üzerinden kimlik siyaseti yapan aşırı sağ hareketler yerli nüfusun yok olması amacıyla göçmenlerin ağırlıklı olarak beyaz ülkelere akın ettiğini iddia ediyordu (Bergmann, 2020). Takip eden yıllarda, kimliğin önemi artmaya başladı ve Avrupa'daki sosyo-kültürel çatışmaların çoğu tanımlanmaya başladı. Yavaş yavaş, ikame korkusu esas olarak Müslümanlara odaklanmaya başlandı. Aşırı sağ hareket bu teoriden beslenerek yabancı düşmanlığı söylemlerini temsil etti (Bergmann, 2020, s. 139). Camus'un ortaya attığı Büyük İkame teorisi Av-

rupa'daki çok sayıda aşırı sağcı lider, örneğin göçmenlerin - özellikle Müslümanların - ulusal toprakları ve mirası ele geçirdiği efsanesini besleyerek, bu ikame teorisini destekledi. Bu kurgulanmış korku örneğin Hollanda'daki Özgürlük Partisi (PVV - Partij voor de Vrijheid) lideri Geert Wilders tarafından körüklendi ve göçün Avrupa kültürünün karşı karşıya olduğu en büyük tehdit olduğunu iddia etti (Bergmann, 2020, s. 140-142). Özgürlük Partisinin en belirgin özelliklerinden biri, Hollanda'nın 'İslamlaştırılmasına' karşı ve Avrupa dışından gelen göç ile ilgili uyarılarıdır. Müslüman vatandaşlara yönelik kınama, özellikle güçlü terimlerle ifade edilmektedir. Böylece Özgürlük Partisi, AB üyesi olmayan devletlerden gelen göç oranlarına karşı olan Hollanda toplumunun yarısının desteğini almayı amaçlamaktadır. Hollanda Özgürlük Partisi, 2006 yılındaki seçimlerde, % 5.7 oy almış, 2010 yılında ise %15.5 oy oranına yükselmeyi başararak hükümetin azınlık ortağı olmuştur. 2017 yılındaki genel seçimlerde ise % 13.1 oy oranına sahip muhalefeti ile iktidarı zora sokmuş ve yabancı düşmanlığı söylemleri ile iktidarın kararlarında etkili olmaya çalışmıştır.

Hollandalı gazeteciler, bilim adamları ve diğer politikacılar, Geert Wilders'in Büyük İkame teorisini izlediği konusunda hemfikirdir. Büyük İkame komplo teorisine olan yakınlığı, Wilders'in temel ilkelerinden biri olmuştur. Bu ilke, Avrupa'nın İslam-

² Kimlikçilik (identitarianism): Avrupa etno-kültürel kimliğinin korunmasına odaklanan ve Fransız entelektüel sağ hareketi Nouvelle Droite'den (Yeni Sağ) ilham alan pan-Avrupa etno-milliyetçi bir hareket.

laşmasına dair kıyamet teorisi içinde formüle edilir ve bağlanır. Bu sonunda Avrupa'nın 'AvroArabistan'a' (Eurabia)³ dönüşümünü içerir (Wilders, 2007). İslamofobik söyleminin yanı sıra, Wilders daha genel olarak gerçek halklardan bahsetmiyormuşçasına metaforların ve retorik konuşma figürlerinin yardımı ile aciliyet ve tehlike atmosferi yaratmayı başarmaktadır: "(...) Müslümanlar büyük şehirlerden kırsal bölgelere taşınırlar. İslamlaştırmanın tsunamisini durdurmalıyız. Bu bizi öze, kimliğimize, kültürümüze götürecektir. Direnmezsek, programımdaki tüm diğer noktalar boşuna olacaktır." (Wilders, 2010). Wilders, taşıdığı ırkçılık ve düşmanlık düşüncesi ile üreme konusuna da dikkat çekmektedir: 'Yerli nüfusun göçmenlerden daha az çocuğu vardır. Günümüzde çoğu Müslüman olan göçmenler büyük şehirlerde yaşamaktadır. Yirmi yıl içinde Apeldoorn'dan Emmen'e ve Weert'ten Middelburg'a kadar her yerde olacaklar. Ülkemizi Muhammed adında bir şeytana satıyoruz ve kimse bu konuda hiçbir şey yapmıyor.' (Wilders, 2010). İslam'a karşı mücadelesi, yalnızca siyasi açıklamalarından değil, tweetlerinde de kendini ele vermiştir. Wilders, "daha az İslam=daha az Terör" tweetini atmıştır (Wilders, 2017). "...Artık kendi ülkenizde yaşıyor musunuz gibi hissetmiyorsunuz. Devam eden bir savaş var ve kendimizi savunmamız gerekiyor. Yakında kiliselerden

daha fazla cami olacak!" (Wilders, 2016).

Müslümanlarla ve İslam ile ilgili endişeler yukarıda açıklandığı üzere, Müslümanların eylemleri ve değerleri ile ilgili korku ile beslenmektedir. Bu nedenle, örneğin Wilders ve İslam karşıtı hareketi tarafından, Müslümanlar Hollanda demokrasisini tehdit eden "moslimfundamentalisten"(Müslüman köktenciler) olarak adlandırılmaktadır (Wilders, 2011). Bu, Avrupa'daki birkaç aşırı sağcı lider tarafından Avrupa'nın düşmanca bir Müslüman devralma ile karşı karşıya olduğunu gösteren birçok benzer hamlenin sadece bir örneğidir.

2015 yılından itibaren Avrupa'da yükselen mülteci kriziyle birlikte Büyük İkame teorisi yeni zirvelere yükseldi. Avrupa'da hızlı bir artış gösteren ve çoğunluğu Müslüman olan mültecilerin, aşırı sağcı partilerin politikalarında en önemli tema olduğunu söyleyebiliriz. İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde başarı bulmakta güçlük çeken aşırı sağ hareketi Almanya'da bile yükseliyordu. 2008 Mali Krizi sonucuna tepki olarak 2013 yılında kurulan Almanya için Alternatif (AfD) partisi, Mülteci Krizi'nin ardından Büyük İkame komplo teorisini desteklemek için harekete geçmiştir. Göçmenler Almanya'ya dış tehdit olarak yerleştirilirken, batılı Alman siyasi elitleri esas olarak iç hainler olarak gösterilmiştir. 2019 Avrupa Parlamentosu seçimlerinden önce parti, Müslüman erkeklerle çevrili,

³ Batılı ülkelerin "İslamlaştığını" veya yavaş yavaş İslami yönetim altına alındığını iddia eden bir komplo teorisi.

ağzına kahverengi tenli bir parmak yerleştirilmiş çıplak beyaz bir kadını gösteren posterler yayınladı. Posterlerdeki başlıkta “Bize oy verin ki Avrupa AvroArabistan olmasın” yazıyordu (Bergmann, 2020, s. 144). AfD, yabancı düşmanlığını körükleyerek, güvenlik ve kültürel korkuları alevlendirerek 2017 seçimlerinde oyların %12,6’sını alarak Federal Meclis’teki üçüncü büyük parti oldu. İktidar partileri AfD’yi koalisyon hükümetinin dışında tutmayı başarmış olsa da, en büyük muhalefet partisi olarak konumlandı.

Benzer eğilimler, mülteci krizi sırasında Avrupa’daki herhangi bir ülkeden daha fazla mülteci ve sığınmacı kabul eden İsveç’te de yaşanmıştır. İsveç aşırı sağcı parti - İsveç Demokratları (SD) hem açık kapı politikasını hem de ana akım partilerin yumuşak göç politikası olarak adlandırdıkları politikaları şiddetle eleştirmiş ve göçmenlerin ayrımcılığa, köksüzlüğe, suçluluğa, çatışmaya ve ülkede artan gerilime neden olduğu konusunda söylemler inşa etmiştir. Sosyal Demokratların göçmenlerin yoğunlukla yaşadıkları yerlerini etkili bir şekilde yabancıların elindeki topraklara çevirdiğini, ülkenin en büyük dış tehdidi olan Müslümanlar tarafından işgal edildiğini ve hatta İsveç topraklarında kısmen Şeriat yasaları getirdiklerini ileri sürmüştür (Bergmann, 2020, s. 160). Büyük İkame teorisinden beslenen İsveç Demokratları’nın lideri Jimmie Åkesson, Müslüman mültecilerin “İkinci Dünya Savaşı’ndan bu

yana İsveç için en büyük dış tehdidi” oluşturduğunu ifade etmiştir (Becker, 2019; Bergmann, 2020). Büyük İkame komplo teorisi doğrultusunda, Batı toplumlarının İslamlaştığını ve Şeriat yasalarının tehdidi altında olduğunu ve geri göçün hemen uygulanması gerektiğini ileri süren İsveç Demokratları Eylül 2022’de yapılan genel seçimlerde oyların %20.5’ini alarak ikinci sıraya yükselmiştir. İsveç Demokratlarının “halka” ihanet eden “yozlaşmış seçkinler” anlatısı Afrika ve Orta Doğu’dan gelen göçmenlere karşı önyargı ve düşmanlık içermektedir. (Ligel ve Gutheil, 2022). Böylece, yerliler ve beyaz üstünlükçüler, Büyük İkame teorisi bağlamında beyaz olmayanlara yönelik düşmanlık ve ırkçılığa odaklanma ile karakterize edilebilir.

Avusturya Özgürlük Partisi’nin (FPÖ) önceki parti lideri Heinz-Christian Strache’nin konuşmalarına bakıldığında göçmenlik meselelerine Büyük İkame teori kurgusuyla yaklaştığı gözlemlenmektedir. Strache’ye göre, suç oranlarının artması, ikame alanını incelemektedir. Radikal İslam’ın yanı sıra iltica alanındaki “kaotik koşullar” nedeniyle şunları ifade etmektedir: “İslamcılık tehlikesi her zamankinden daha belirgindir...” (StenProt, 2014, s. 17). Strache’ye göre, Avusturya’da suç ve çatışmalara mülteciler neden olmaktadır (StenProt, 2014, s. 20). Avusturya’nın daha fazla göç kapasitesi olmadığını belirtmesi gerektiğini savunmuştur (StenProt, 2015, s. 144). 2015 mülteci krizi sonrasında

Strache ve FPÖ parlamentoda “Güvenlik ve İltica-Kaos” gibi başlıklar ile tartışmalar başlatmıştır (StenProt, 2015, s. 68). Strache, gerçek ve yanlış mülteciler arasındaki farklılaşmanın önemini düzenli olarak vurgulamıştır (StenProt, 2015, s. 140). Strache Avusturya sınırını güvenceye almak arasındaki bu olumsuz gelişmelerden çıkarılması gereken dersler olduğunu belirtmiştir. “Göçmenlikte durmaya ihtiyacımız var! İltica kurumunun her zaman geçici koruma anlamına geldiği konusunda net bir uygulamaya ihtiyacımız var!” (StenProt, 2016, s. 69). Özetle, Strache’nin sığınmacıları çeşitli şekillerde “güvenlik-politik bir sorun” (Stenprot, 2015, s. 36) olarak nitelendirdiği ve Avusturya’nın “yabancıların saldırısı”na uğradığını vurguladığı (StenProt, 2015, s. 134) gözlemlenmektedir. Avusturya tepki vermezse sık sık “felaket” olacağını vurgulamakta ve sınırların kapatılmasını savunan Macaristan Başbakanı Viktor Orbán’ı bir rol model olarak sunmaktadır (StenProt, 2016: s. 59). Strache’ye göre çok sayıda göçmen yalnızca güvenlik için değil, aynı zamanda entegrasyon için de bir tehdit oluşturmaktadır: “On yıllardan beri büyük entegrasyon sorunları yaşıyoruz. Avusturyalılar açık kapı politikası için kendi cebinden ödüyor (StenProt, 2016, s. 68). Strache’ye göre sadece köktenci fikirler güçlenmemiş; ayrıca paralel ve karşı toplumlar ortaya çıkmıştır (Stenprot, 2015, s. 68). Eski genel başkan Strache tarafından ortaya atılan “Viyana İstanbul olmamalı” söylemi mevcut başkan

Norbert Hofer tarafından aşırı sağcı Avusturya Özgürlük Partisi katı programı olarak devam ettirildi. Bir başka deyişle, 1992’de zamanın parti lideri Jörg Haider yönetiminde, Avusturya’nın bir göç ülkesi olmadığını ve olmayacağını deklare edilmiş, ‘Önce Avusturya’ programı ile yayınlanmıştır. Sonrasında bu program farklı liderler tarafından geliştirilip günümüzde ‘Siyasal İslam’ cumhuriyetin en büyük düşmanı olarak şeytanlaştırılırken, başörtüsü yasağı ise siyasi malzeme olarak kullanılmaya devam edilerek, bir savaş unsuru olarak kullanılmaktadır. Özet olarak, Avusturya’nın İslam kuşatması altında olduğu ve düşmanca bir Müslüman devralma ile karşı karşıya olduğunu gösteren birçok benzer hamlenin Avusturya Özgürlük Partisi programında Büyük İkame kurgusu üzerinden inşa ettikleri ötekileştirici/dışsallaştırıcı söylemleri gözlemlenmiştir.

2011 yılında Fransız Ulusal Birlik (eski adıyla Ulusal Cephe - FN) Partisi lideri olarak babasının yerine geçen Marine Le Pen, Mülteci Krizi ne eşlik eden ve Müslüman karşıtı dalgayı sürdüren birçok aşırı sağ lider arasındadır. Partiyi normalleştirmek, toplumda daha kabul edilebilir kılmak için birçok çaba sarf etmesine rağmen, krizin zirvesinde yeni göçmenleri engellemiştir. Aslında, mevcut göçmenlerin birçoğunu ülke dışına göndererek refah şovenizmini yapmaya çalışmıştı. 1970’lerden bu yana göç karşıtlığı Fransız Ulusal Birlik

söylemi, ideolojisinin ve kampanyalarının temeli olmuştur. “Bir milyon daha fazla göçmen, bir milyon işsiz demektir! Fransa ve önce Fransızlar”, “Renklerimizimizi koruyun” veya “Fransa’dayız!” gibi sloganlar konuşmalar, basın bültenleri ve kampanyalarda tekrar tekrar kullanılmıştır. Bununla birlikte göç, söylemsel strateji olarak Marine Le Pen yönetiminde önemini korurken, Ulusal Birlik partisinin göçmen karşıtı söyleminin sunumu değişmiştir. Jean Marie Le Pen’in başkanlık süresinin çoğunda, göçmen karşıtlığı veya yabancı düşmanlığı RN programının ana teması olmuş ve diğer tüm politika alanları göçmenlik karşıtı bir mercekten değerlendirilmiştir. Babasıyla süreklilik oluşturacak biçimde, 2011 yılında Marine Le Pen, çokkültürlü bir ülkenin barış içinde yaşayamayacağına inandığını belirterek çokkültürlülüğü açıkça reddetmiştir; bunu Lübnan ve Balkanlar’ı örnek olarak göstererek, “savaşla sona eren” bir entegrasyon yaklaşımı olarak nitelendirmiştir (Dejevsky, 2012, s. 6-8). Ona göre çokkültürlülük ve göç, sadece siyasi elitlere ve seçim desteğine fayda sağlamıştır. Marine, çokkültürlü devletlerin tek bir değer kümesini uygulamalarını önerir. Onun çokkültürlülük karşıtı görüşleri, radikalizm/nativizm ideolojik temeliyle iktidarda olması halinde, anayasayı değiştireceği açıklamasıyla desteklenmektedir: “Fransa Cumhuriyeti, biz iktidara gelirsek herhangi bir topluluğu tanımayacaktır, çünkü bizim toplumumuz bir ve bölünmezdir. Herkes Fransız yaşam

biçimini, pratiklerini ve geleneklerini istisna olmadan kabul etmelidir” (aktaran Halhalli, 2020, s. 162). 5 Şubat 2017’de Lyon’da, kampanya konuşması sırasında Le Pen, korku yaratmaya yönelik Büyük İkame kurgusunu benimseyerek güvenlik temelli bir yaklaşım tercih etmiştir: “İslami köktencilik tehdidi altında yaşamak istemiyoruz... İslami köktencilik bize evde saldırıyor ve kendimizi savunmalıyız” (Marina Le Pen, Lyon, 5 Şubat 2017). İkame stratejisi, “istila” ve “saldırı” fikrini tamamlayan ve karşıtlığı formüle ederek varsayımsal bir “savaşı” ifade eden askeri terimlerdir. Le Pen, “kitlesele göçün” ve “İslami köktencilüğün Fransa’nın ideolojik bir düşmanı” olduğunu iddia etmektedir (Halhalli, 2020, s. 166). Fransa’da 2017 ve 2022 yıllarında gerçekleşen Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde aşırı sağcı Marine Le Pen, rakibi Emmanuel Macron’u yenemese de Büyük İkame açıklamalarıyla büyük destek almış ve oylarını katbekat artırmıştır.

2015 mülteci krizi sonrası, Büyük İkame teorisi Avrupa’da Müslüman göçmenlerin neredeyse hiç olmadığı bölgelerde bile göç ve İslam karşıtı söylemlere ivme kazandırdı. Örneğin, Macaristan Başbakanı Viktor Orbán, çok daha fazla Müslüman göçmen akını yaşayan ülkelerdeki liderlere kıyasla göçmenlere karşı daha da sert bir tavır aldı. AB tepkisine bağlı kalmayı reddederek, bunun yerine Macaristan sınırını devasa bir savunma duvarı ile çevrelerken binlerce ek sınır muhafızı tuttu. Bunun

görevi olduğunu, aksi takdirde Macar ulusunun yok olacağını söyledi. Orbán, Macaristan'a sığınma talebinde bulunan mültecileri etnik Hıristiyan Macar ulusuna bir tehdit olarak görmüştür. Orbán tarafından ifade edilen "Avrupa'nın Avrupalı olmayanlar tarafından doldurulacağını kabul edersek, bunu doğal sayarsak, nüfus değişimine katkıda bulunuruz, Avrupa nüfusunun ikame sürecine katkıda bulunuruz" (Budapeşte 3. Nüfus Zirvesi, 2019). Macaristan'ın aşırı sağcı Başbakanı Orbán, mültecileri 'Müslüman işgalciler' olarak nitelendirmeye çalışmıştır. Bu, Büyük İkame teorisine oldukça açık bir göndermedir ve komplolara göndermeler Macaristan'ın siyasi ortamında alışılmadık olmasa da, aşırı sağ partinin giderek daha otoriter duruşuna işaret gibi görünmektedir.

Polonya'da iktidar partisi aşırı sağcı Hukuk ve Adalet (PiS) partisi lideri Jarosław Kaczyński, Polonya ulusal kimliğini etnik kökene dayalı olarak tanımlamakta ve ayrıca mültecilerin Polonya halkını kirlettiğine dikkat çekmeye çalışmaktadır. Suriyeli mültecilerin Polonya'ya yeni ve tehlikeli hastalıklar getirdiği konusunda endişelendiğini ve mültecileri kabul etmenin AB liderlerinin Avrupa kültürel ve etnik kimliğini feda etme istekliliğini gösterdiğini söyleyerek Avrupa'nın ciddi bir bilinç kriziyle karşı karşıya olduğunu savunmaktadır (aktaran Bergmann, 2020, s. 172).

Sonuç olarak, bu çalışmada tartışılan aşırı sağ liderler/partiler tarafından kışkırtılan Büyük İkame komplo teorisi kültürel modeller ve normlar, benzer/aynı referansları kullanarak 2015'den bu yana zirve yapan mülteci krizi için belirli bir açıklamayı teşvik etmektedir. Bahsi geçen Avrupa'daki aşırı sağ partilerin ortak zemini, Büyük İkame teorisi olarak bilinen büyük göç anlatısının, göçmen akınının kendiliğindenliği konusunda Avrupa yurttaşlarının zihnine şüphe tohumları ekmiş ve güçlü gizli güçlerin iş başında olduğunu ve Avrupa halklarını ele geçirmeyi ve hatta yok etmeyi amaçladıklarını ileri sürmüşlerdir. Uzun süre görmezden gelinen, aşırı sağ siyasi hareketlerin, günümüz Avrupasında Büyük İkame teorisi üzerinden yeniden canlandığı görülmektedir. Bilhassa, son dönemlerde Avrupa siyaseti sahnesinde yer almaya başlayan aşırı sağ partilerin, vatandaşların "ikame" korkularından faydalanarak, kendilerini kimlik (yerli olmayanlar) kisvesi üzerinden yeniden organize etmektedirler.

Bu çalışmada, Büyük İkame teorisinin Avrupa siyaset sahnesinde aşırı sağ tarafından desteklendiğini bir kaç ülke ile sınırlandırarak tahlil ve tasnif etmeye çalışsak da daha fazla Avrupa ülkesi örneği olduğunu tahmin etmekteyiz. Dolayısıyla, gelecek çalışmalar, Avrupa'da aşırı sağı yeterince inceleme ve ölçme için bu çalışmayı çerçeve sunmak amacıyla kullanabilirler.

Referanslar:

Bergmann, E. (2020). *Neo-Nationalism: The Rise of Nativist Populism*, Switzerland: Palgrave Macmillan

Becker, J. (2019) 'The Global Machine Behind the Rise of Far-Right Nationalism', *The New York Times*, 10 August 2019, <https://www.nytimes.com/2019/08/10/world/europe/sweden-immigration-nationalism.html> (12.09.2022).

Camus, R. (2011). *Le Grand Remplacement*, Paris: Reinharc

Camus, R. (2018). *You Will not Replace Us!*, Plieux: Chez l'auteur

Davey, J ve Ebner, J. (2019). *The 'Great Replacement': the Violent Consequences of Mainstreamed Extremism*, London: Institute for Strategic Dialogue (ISD) Publishing

Dejevsky, M. (2012). Marine Le Pen: Her Father's Daughter. 24 March. *The Independent*. <http://www.independent.co.uk/news/people/profiles/marine-le-pen-her-fathers-daughter-7583994.html> [02.01.2022]

Ekman, M. (2022). "The Great Replacement: Strategic Mainstreaming of Far-Right Conspiracy Claims", *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*, 28(4), 1127-1143.

Halhalli. B. (2020). *Avrupa'da Radikal Sağ: Öteki'nin İnşasında İslâm, Yabancı ve Göç*. Ankara: Orion Yayınevi.

Liger, Q. ve Gutheil, M. (2022). "Right-Wing Extremism in the EU", Brussels: Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs European Parliament PE 700.953.

Le Pen, M. (2017). Engagements Présidentiels de Marine Le Pen. <https://www.marine2017.fr/wp-content/uploads/2017/02/projet-presidentiel-marine-le-pen.pdf> [03.05.2022]

Stenprot (2014): Stenographic record of the 44th session of the National Council of the Republic of Austria. XXV. legislative period. 22. Ekim, 16-19.

Stenprot (2015): Stenographic record of the 75th session of the National Council of the Republic of Austria. XXV. legislative period 21. Mayıs, 138-144.

Stenprot (2016): Stenographic record of the 123rd session of the National Council of the Republic of Austria. XXV. Legislative period, Nisan, 27, 58-62.

Wilders G. (2008): In quotes: Geert Wilders, 4 Ekim 2010, <http://www.bbc.com/news/world-europe-11469579> [21.04.2022]

Wilders, Geert. 2008. *Fitna* (video). <https://www.youtube.com/watch?v=2H-lptyGvIY>. [20.04.2020]

Wilders, G. (2007) Geert Wilders Webblog <https://www.geertwilders.nl/77-in-the-press/in-the-press/1214-mr-wilderss-contribution-to-the-parliamentary-debate-on-islamic-activism> [10.05.2022]

Wilders, G. (2017) Less Islam=Less Terror <https://twitter.com/geertwilderspvv/status/873902095371554818> [04.04.2022]

Wilders, G. (2008). I don't hate Muslims. I hate Islam,' says Holland's rising political star, <https://www.google.com.tr/amp/s/amp.theguardian.com/world/2008/feb/17/netherlands-islam> (21.03.2012)

Wilders, G. (2010) Geert Wilders Webblog <https://www.geertwilders.nl/in-de-media-mainmenu-74/nieuws-mainmenu-114/77-in-the-press/in-the-press/1714-editorial-aquit-geert-wilders> [02.05.2022]

Wilders, G. (2010) I have no regrets an interview with Geert Wilders, <https://www.geertwilders.nl/in-de-media-mainmenu-74/nieuws-mainmenu-114/77-in-the-press/in-the-press/1642-i-have-no-regrets-an-interview-with-geert-wilders> [20.04.2022]

Wilders (2016): Speech by Geert Wilders in court, 7 Şubat, <http://drimble.nl/bericht/3466017> [20.02.2022]

Wilders (2017). Speech by G. Wilders, Rome, 25 Mart 2011, *Politically Incorrect*, <http://www.pinews.org/2011/03/speechgeert-wilders-rome-25-march-2011/> [20.03.2022]